

Завацька Л. М.

ORCID 0000-0003-2069-9667

Кандидат педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: lzavatska2016@gmail.com

РОЗРОБКА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ»

У статті подано авторську ідею розробки навчального курсу «Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами» для студентів магістратури спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки освітньої програми «Інклюзивна освіта. Корекційна педагогіка». Створення освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами залежить від готовності педагогічних працівників здійснювати професійну діяльність в умовах, коли ідея інклюзії стає складовою їх професійного мислення й володіння професійними ролями. Відповідно, фахівці разом з батьками повинні об'єднатися у міждисциплінарну, полісуб'єктну команду психолого-педагогічного супроводу і здійснювати колегіальну роботу в напрямі розробки та реалізації освітнього маршруту для цієї дитини.

Мета статті – розкрити практичну значущість нормативного навчального курсу «Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами» щодо оволодіння професійно-практичними знаннями та навичками майбутнього учасника команди та організації психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої і дошкільної освіти.

У сучасних наукових джерелах проблеми розробки моделей інклюзивного освітнього простору та організації психолого-педагогічного супроводу представлені у працях В. Бондаря, В. Засенка, В. Гудоніса, В. Кобильченко, А. Колупаєвої, В. Синьова, П. Таланчука, М. Чайковського, Л. Шипіциної. Проте, відчутним є дефіцит робіт, спрямованих на розробку технологій психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

Наукова новизна. Дана програма може бути адаптована та застосована не лише для студентів освітньої програми «Інклюзивна освіта. Корекційна педагогіка», але й для студентів усіх педагогічних факультетів. Оскільки з упровадженням інклюзивної освіти постала необхідність у підготовці фахівців з модернізованим змістом компетентнісного підходу у контексті перебудови світогляду педагогів, учнів, батьків; здійснення психолого-педагогічного супроводу; подолання проблеми інституалізації «незручних» для закладів освіти будь-яких категорій дітей та сприяння їх включенню у повноцінне соціально-освітнє середовище.

Висновки. Вивчення даного навчального курсу дозволяє активізувати професійні ролі фахівця інклюзивної освіти і корекційної педагогіки, формувати у нього уміння бути гнучким, мобільним, будувати певні сценарії професійних ситуацій, що є дуже важливим у командній роботі психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами.

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами, психолого-педагогічний супровід, міждисциплінарна команда, професійні ролі фахівця.

Постановка проблеми. Тенденції переорієнтації свідомості суспільства і, насамперед, педагогічних працівників, щодо цінностей інклюзивної освіти, професійно педагогічної діяльності з урахуванням індивідуальних особливостей дітей з особливими освітніми потребами потребують підготовки фахівців зі спеціалізацією «Інклюзивна освіта. Корекційна педагогіка», які володіють компетентностями щодо вирішення складних спеціалізованих задач та практичних проблем у галузі освіти, педагогіки, інклюзивної освіти, корекційної педагогіки у ході організації освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами. Відповідно це передбачає застосування певних теорій та методів педагогічної науки і характеризується комплексністю та плюралізмом умов. Практична реалізація означених ідей залежить від готовності педагогічних працівників здійснювати професійну діяльність в умовах, коли ідея інклюзії стає складовою їх професійного мислення й володіння професійними ролями.

Освітній процес дитини з особливими освітніми потребами набуває конкретики тільки тоді, коли навколо неї гуртуються фахівці, які разом з батьками створюють міждисциплінарну, полісуб'єктну команду психолого-педагогічного супроводу і розпочинають колегіальну роботу в напрямі розробки та реалізації освітнього маршруту для цієї дитини. Психолого-педагогічний супровід – це пролонгований процес, спрямований на попередження виникнення у дітей з особливими освітніми потребами дестабілізаційних чинників, формування їхніх адаптивних функцій, забезпечення оптимального розвитку та здобуття ними якісної освіти в умовах навчального закладу [1].

Мета статті – розкрити практичну значущість нормативного навчального курсу «Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами» щодо оволодіння професійно-практичними знаннями та навичками майбутнього учасника команди та організації психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої і дошкільної освіти.

Вперше термін психологічного супроводу в сучасній педагогіці та психології використали Г. Бардієр, І. Ромазан, Т. Череднікова, сутність якого ними розуміється як система професійної діяльності психолога та педагога, що спрямована на створення спеціальних умов для повноцінного розвитку й успішного навчання дитини в конкретному освітньому середовищі [2]. Бітянова М. наголошує, що ефективність психологічного супроводу зумовлена освітніми технологіями та загальними виховними принципами, які використовує педагогічний колектив [5]. У сучасних наукових джерелах проблеми розробки моделей інклюзивного освітнього простору та організації психолого-педагогічного супроводу представлені у працях В. Бондаря, В. Засенка, В. Гудоніса, В. Кобильченко, А. Колупаєвої, В. Синьова, П. Таланчука, М. Чайковського, Л. Шипіциної. Проте, відчутним є дефіцит робіт, спрямованих на розробку технологій психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Під час розробки авторського курсу ми спирались на базові поняття супроводу як комплексної системи заходів з організації освітнього процесу та розвитку дитини, яка включає в себе надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг професійною командою фахівців.

Результати дослідження. У системі підготовки фахівців з інклюзивної освіти та корекційної педагогіки визначені напрями, які потребують підвищеної уваги і одним з них є соціальний та психологічний супровід інклюзивного навчання. Створення системи супроводу на державному рівні визначено як перспективу розбудови системи освіти осіб з особливими потребами яка передбачає:

- здійснення комплексного регулювання міжструктурної діяльності (закладів, організацій, установ, які мають надавати послуги супроводу);
- визначення та унормування переліку супровідних послуг;
- адресне фінансування послуг супроводу незалежно від місця проживання дитини та закладу освіти, в якому вона перебуває;
- надання спектру послуг супроводу чи делегування таких послуг іншим структурам із подальшим моніторингом щодо їх надання;
- забезпечення якісно нової фахової підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів з урахуванням сучасних підходів і технологій навчання та супроводу осіб з особливими потребами [3].

У Листі МОН України «Про організацію психологічного і соціального супроводу в умовах інклюзивного навчання» зазначено: «Питання психологічного і соціального супроводу дітей знаходиться на перетині функцій багатьох спеціалістів, а тому не можуть бути віднесені до сфери професійної діяльності виключно одного з них» [4]. Відповідно *метою* навчальної дисципліни «Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами» є аналіз найпоширеніших дитячих аномалій, які пов'язані із сучасним розумінням нормального і відхиленого розвитку; питання реабілітації, компенсації і соціально-психологічної адаптації дітей і підлітків з недоліками у розвитку, як комплексної системи надання освітніх послуг, яка враховує особливості психофізичного розвитку дітей; педагогічна підготовка фахівців до соціально-педагогічної діяльності в закладах загальної середньої і дошкільної освіти під час інклюзивного навчання та до взаємодії з командою психолого-педагогічного супроводу, батьками, громадськістю.

Завдання даної дисципліни полягає у тому, щоб майбутні фахівці з інклюзивної освіти і корекційної педагогіки мали можливість ознайомитися з концептуальними підходами до організації освіти людей з особливими потребами; сприяти розвитку особистісної компетентності майбутніх фахівців для організації педагогічної взаємодії у контексті психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами; оволодіти педагогічними способами освітньої взаємодії з дітьми та молоддю з особливими потребами, а також творчо застосовувати знання і сучасні моделі психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг; навчитися планувати, організовувати і аналізувати різноманітні види навчальних і позанавчальних занять, використовувати найсучасніші та найефективніші методи і моделі заходів супроводження особи з особливими освітніми потребами у навчально-виховному процесі; формувати у студентів цілісну систему спеціальних знань, умінь та навичок задля якісного й ефективного сучасного навчально-виховного процесу та розвитку особи з особливими освітніми потребами, що передбачені індивідуальною програмою розвитку особистості, її пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та мовлення.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є організація та методичні основи процесу психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої та дошкільної освіти з метою формування навичок надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг дітям з ООП, які здобувають освіту в умовах інклюзії.

Під час вивчення навчальної дисципліни «Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами» студенти повинні оволодіти наступними знаннями про:

- основні різновиди порушень дитячого розвитку;
- основні причини, що викликають дефекти в індивідуальному розвитку особистості;
- основні принципи корекційної педагогіки;
- концептуальні підходи до організації психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами;
- особливості діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної та дошкільної освіти;
- основи корекційно-педагогічних знань, зміст психолого-педагогічних послуг;
- основні види корекційно-розвиткових послуг для дітей з особливими освітніми потребами.

Вміннями:

- уточнити і закріпити знання із теоретичної частини курсу;
- працювати з навчальною та науковою літературою за фахом та інших суміжних дисциплін;
- застосовувати методи науково-педагогічних досліджень, пов'язані з освітньою інклюзією, у практичній діяльності;
- планувати й організувати свою самостійну навчально-пізнавальну діяльність;
- виявити певні відставання та відхилення в психофізичному розвитку дітей;
- скласти індивідуальну програму для виховання, соціалізації та соціальної адаптації дітей із особливими освітніми потребами;
- провести соціально-педагогічну роботу щодо супроводу дитини з особливими освітніми потребами.
- застосовувати у процесі спілкування з дітьми з особливими потребами, їхніми батьками, соціально-педагогічними працівниками різні ефективні технології взаємодії.

Зміст даного курсу відображено у тематичному плані, який поділений на змістові модулі.

Програма складається з двох модулів. Перший модуль спрямований на вивчення загальних питань організації впровадження інновацій в освіті дітей з особливими освітніми потребами. Особлива увага звертається на роль командної діяльності у соціально-педагогічній роботі та організацію і завдання психолого-педагогічного супроводу дітей в умовах інклюзивного навчання. Другий модуль дозволяє детально розглянути особливості здійснення психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у закладах дошкільної, загальної середньої та спеціальної освіти. У процесі роботи проводиться ознайомлення із захистом прав сімей та дітей в Україні, характеристикою сімей, які виховують дітей з особливостями у розвитку. Значний акцент зроблений на послідовній роботі фахівців з родиною та залученні батьків до участі у команді підтримки дітей в інклюзивному просторі.

Програма та структура навчальної дисципліни.

Змістовий модуль I. Загальні питання курсу «Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами»

Тема 1. Організаційно-педагогічні основи впровадження інновацій в освіті дітей з особливими освітніми потребами. Поняттєво-термінологічні визначення.

Проблема інтеграції в освітній галузі: інтеграція як фундаментальна основа зміни змісту освіти, забезпечення її цілісності; інтеграція як філософське осмислення світу, створення нових наук з новими предметами пізнання. Концепція «нормалізації», в основі якої покладена ідея про те, що життя і побут людей з обмеженими можливостями мають бути наближені до умов і стилю життя всієї суспільної громади. Сутність державо-центристської і дитино-центристської системи освіти. Основні поняття і термінологічні визначення інклюзивної освіти. Сутність поняття інтеграції (соціальна, педагогічна, освітня). Різниця між поняттями «сегрегація» і «мейнстрімінг».

Сучасні проблеми теорії і практики в науково-методичному та організаційно-педагогічному впровадженні інновацій в освіті дітей з особливими освітніми потребами. Нормативно-правові основи організації психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

Тема 2. Реконструювання системи спеціальної та загальної освіти в Україні на демократичних засадах.

Соціально-психологічний портрет особистості з функціональними обмеженнями. Тенденція переходу до альтернативних моделей психолого-педагогічної підтримки, вільного вибору форм навчання дітей, рівня і діапазону освітніх послуг. Принципи гуманістичних підходів до освіти:

- природної соціалізації (не відривати дитину від сім'ї);
- додаткових моделей спеціальної освіти, вибору батьками форм і видів майбутньої освіти;
- фінансування не школи за надані освітні послуги, а дитини з тим, щоб форму, рівень і діапазон послуг обирали її батьки.

Тема 3. Командна діяльність та її роль у соціально-педагогічній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Партнерство як особливий вид спільної діяльності та взаємодії. Моделі командної діяльності. Соціально-психологічні риси команди, умови її ефективного функціонування. Концептуальні засади виникнення й розвитку професійного співробітництва. Співробітництво та основні принципи командного підходу в інклюзивному освітньому просторі. Співробітництво з колегами: вчителями, психологами, логопедами, адміністрацією навчального закладу, асистентами вчителів та іншими фахівцями. Розуміння роботи та ролі інших фахівців, а також місця вчителя в цій динамічній системі. Комунікація з іншими фахівцями та командний підхід до навчання та соціально-педагогічної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Тема 4. Основний зміст організації психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.

Основні принципи організації психолого-педагогічного супроводу дітей у системі інклюзивної освіти розвинених країн. Система заходів з організації освітнього процесу та розвитку дитини з особливими освітніми потребами. Співробітництво фахівців загальної та спеціальної освіти. Особливості співпраці ресурсних центрів та інклюзивного навчального закладу. Оцінка потреб дитини в контексті загальних закономірностей розвитку особистості. Розробка індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами. Зміст психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, що передбачені індивідуальною програмою розвитку особи з особливими освітніми потребами.

Тема 5. Завдання психологічного і соціального супроводу в умовах інклюзивного навчання.

Актуалізація особистісного розвитку дитини. Формування позитивних міжособистісних стосунків учнів з порушеннями психофізичного розвитку та їх ровесників у процесі внутрішньо шкільної інтеграції. Використання модифікацій та адаптацій у процесі навчання. Консультування батьків або осіб, які їх замінюють, щодо особливостей розвитку, спілкування, навчання, професійної орієнтації, соціальної адаптації їх дитини. Технології залучення батьків до роботи в команді. Співпраця з інклюзивно-ресурсними центрами в межах адміністративно-територіальної одиниці.

Змістовий модуль II. Психолого-педагогічний супровід як вид соціально-педагогічної діяльності

Тема 6. Організація психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в закладах дошкільної освіти.

Нормативно-правова база організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти. Порядок утворення інклюзивних груп для задоволення освітніх, соціальних потреб, надання корекційно-розвиткових послуг дітям з особливими освітніми потребами. Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини. Здійснення освітнього процесу в інклюзивних групах дітей з особливими освітніми потребами відповідно до Базового компонента дошкільної освіти за окремими програмами та методиками з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності та рекомендацій інклюзивно-ресурсного центру. Основні завдання Команди супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти. Складання індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

Тема 7. Організація психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти.

Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах. Психологічний і соціальний супровід дітей у системі освіти як напрями діяльності, які потребують підвищеної уваги. Зміст та основні завдання участі психологічної служби системи освіти з питань впровадження інклюзивного навчання. Характеристика форм навчання дітей з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти. Завдання психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти. Особливості соціально-психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти. Організація корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Вивчення індивідуальних особливостей учня, його можливостей і потреб, а також рівня сформованості пізнавальних процесів. Розробка індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти.

Тема 8. Мобілізація потенціалу сім'ї у здійсненні психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

Сім'я як гарант захисту прав дитини з особливими потребами. Усвідомлення сім'єю проблем дитини. Сім'я дитини з відхиленнями в розвитку як перший соціалізуючий інститут.

Характеристика важливих аспектів життєдіяльності дитини та мобілізація потенціалу сім'ї стосовно соціального супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Партнерська взаємодія команди психолого-педагогічного супроводу з сім'єю дитини з особливими освітніми потребами. Роль батьків як членів команди психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Участь батьків у виконанні індивідуального навчального плану та програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами. Послідовна робота фахівців з родиною як системою і активне залучення батьків до роботи з дитиною. Рівень готовності батьків до участі в роботі команди підтримки дітей в інклюзивному просторі закладу дошкільної і загальної середньої освіти.

Вивчення даної навчальної дисципліни здійснюється в органічному зв'язку з різними видами навчання. Під час лекцій розкривається предметно-понятійний зміст навчального курсу, з використанням фактичних даних аналізуються проблеми, вказуються шляхи їх вирішення. На практичних заняттях відбувається конкретизація проблем, які вивчаються; на основі самостійної підготовки формуються позиції та особистісні орієнтації майбутніх фахівців, які повинні оволодіти прикладними методиками роботи щодо психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

Висновки. Таким чином, вивчення даного навчального курсу дозволяє активізувати професійні ролі фахівця інклюзивної освіти і корекційної педагогіки, формувати у нього вміння бути гнучким, мобільним, будувати певні сценарії професійних ситуацій, що є дуже важливим у командній роботі психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами. Відповідно, згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні продемонструвати такі результати навчання: знати основні різновиди порушень дитячого розвитку; бути зорієнтованими у основних причинах, що викликають дефекти в індивідуальному розвитку особистості; застосовувати основні принципи корекційної педагогіки; аналізувати концептуальні підходи до організації психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами; визначати особливості діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної та дошкільної освіти; застосовувати основи корекційно-педагогічних знань, зміст психолого-педагогічних послуг; обирати основні види корекційно-розвиткових послуг для дітей з особливими освітніми потребами.

Дана програма може бути адаптована та застосована не лише для студентів освітньої програми «Інклюзивна освіта. Корекційна педагогіка», але й для студентів усіх педагогічних факультетів. Оскільки з упровадженням інклюзивної освіти постала необхідність у підготовці фахівців з модернізованим змістом компетентнісного підходу у контексті перебудови світогляду педагогів, учнів, батьків; здійснення психолого-педагогічного супроводу; подолання проблеми інституалізації «незручних» для закладів освіти будь-яких категорій дітей та сприяння їх включенню у повноцінне соціально-освітнє середовище.

References

1. Вовчик-Блакитна О. О. Індивідуальні особливості емоційного розвитку дитини: стратегії педагогічного супроводу: метод. реком. Київ: Міленіум, 2005. 258 с.
Vovchik-Blakytna O. O. (2005). *Indyvidualni osoblyvosti emotsiinoho rozvytku dytyny: stratehii pedahohichnoho suprovodu* [Individual features of the emotional development of the child: strategies of pedagogical support]: metod. Rekom. Kyiv: Milenium, 2005. 258 s.
2. Кобильченко В. В. Теоретичні основи психолого-педагогічного супроводу молодших школярів з порушеннями зору: монографія. Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2017. 367 с.
Kobylchenko V. V. (2017). *Teoretychni osnovy psykhologo-pedahohichnoho suprovodu molodshykh shkoliariv z porushenniamy zoru* [Theoretical foundations of psychological and pedagogical support of younger students with visual impairments]: monohrafiia [monograph]. Poltava: TOV «Firma «Tekhservis», 2017. 367 s.
3. Колупасва А. А., Тараненко О. М. Інклюзивна освіта: від основ до практики: монографія. Київ: ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.
Kolupaieva A. A., Taranenko O. M. (2016). *Inkliuzyvna osvita: vid osnov do praktyky* [Inclusive education: from the basics to practice]: monohrafiia [monograph]. Kyiv: TOV «ATOPOL», 2016. 152 s.
4. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП в закладі загальної середньої та дошкільної освіти» 6 від 08 червня 2018 р. № 609. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/61107/
Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy (2018) [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine] «Pro zatverdzhennia prymirnoho polozhennia pro komandu psykhologo-pedahohichnoho suprovodu dytyny z OOP v zakladi zahalnoi serednoi ta doshkilnoi osvity» [On approving an exemplary provision for a team of psychological and pedagogical support of a child with OOP in the institution of general secondary and preschool education] 6 vid 08 chervnia 2018 r. № 609. Retrieved from: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/61107/

5. Психолого-педагогічний супровід освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі / Упор. О. М. Байер. Запоріжжя : 2008. 236 с.
 Psykholoho-pedahohichnyi suprovid osvitnoho protsesu v doshkilnomu navchalnomu zakladi (2008) [Psychological and pedagogical support of the educational process in a preschool educational institution] / Upor. O.M. Baiier . Zaporizhzhia : 2008. 236 s.

Zavatska L.

ORCID 0000-0003-2069-9667

Ph.D. in Pedagogical Sciences, Professor,
 Head of the Department of Social Work and Educational and Pedagogical Sciences,
 T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
 (Chernihiv, Ukraine) E-mail: lzavatska2016@gmail.com

**DEVELOPMENT OF THE EDUCATIONAL COURSE
 «PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT
 FOR CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS»**

The article presents the author's idea of development of the educational course «Psychological and pedagogical support for children with special educational needs» for students of the master's program of specialty 011 Educational and pedagogical sciences of the educational program «Inclusive Education. Correctional Pedagogy». Creating the educational environment for children with special educational needs depends on the willingness of pedagogical staff to pursue a professional activity in the conditions where the idea of inclusion becomes the part of their professional thinking and their possession of the professional roles. Accordingly, professionals and parents should unite in an interdisciplinary, polysubjective team of psychological and pedagogical support and work together to develop and implement an educational route for this child.

Article's purpose is to reveal the practical significance of the normative educational course «Psychological and pedagogical support for children with special educational needs» in order to master the professional and practical knowledge and skills of a future team member and to organize the psychological and pedagogical support for children with special educational needs in institutions of general secondary and pre-school education.

Methodology. In modern scientific sources the problems of developing the models of the inclusive educational space and organization of the psychological and pedagogical support are presented in the works of V. Bondar, V. Zasenka, V. Hudonis, V. Kobylchenko, A. Kolupaeva, V. Sinyov, P. Talanchuk, M. Tchaikovsky, L. Shipitsyna. However, there is a noticeable lack of work aimed at developing the technologies for the psychological and pedagogical support for children with special educational needs.

Scientific novelty. This program of educational course may be adapted and applied not only for students of the educational program «Inclusive Education. Correctional Pedagogy», but also for students of all pedagogical faculties. Whereas with the introduction of inclusive education it became necessary to train specialists with a modernized content of the competence approach in the context of restructuring the outlook of teachers, pupils, and parents; implementation of the psychological and pedagogical support; overcoming the problem of institutionalization of the «inconvenient» for educational institutions of all categories of children and facilitating their inclusion in a full-fledged social and educational environment.

Conclusions. Studying this educational course allows to activate the professional roles of a specialist of inclusive education and correctional pedagogy, to form his ability to be flexible, mobile, to build certain scenarios of the professional situations, which is very important in the team work of the psychological and pedagogical support for children with special needs.

Key words: children with special educational needs, psychological and pedagogical support, interdisciplinary team, professional roles of a specialist.

Стаття надійшла до редакції: 07.10.2019

Рецензент: С. Стрілець – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка